

UZASADNIENIE

M. J. (1) został oskarżony o to, że w dniu 18 stycznia 2012 roku w miejscowości G.n/W., gm. P., woj. (...) prowadził w ruchu lądowym samochód marki V. (...) o numerach rejestracyjnych (...) znajdując się w stanie nietrzeźwości 2, 61 promila alkoholu we krwi, przy czym czynu tego odpuścił się będąc uprzednio prawomocnie skazanym przez Sąd Rejonowy w Z. sygn. akt VK 304/04 za prowadzenie pojazdów mechanicznych będąc w stanie nietrzeźwości,

tj. o przestępstwo z art. 178a§4 kk.

Sąd Rejonowy w K. XI Zamiejscowy Wydział Karny z siedzibą w Z. wyrokiem z dnia 5 czerwca 2013 roku w sprawie XI K 47/13 orzekł:

I. oskarżonego uznał za winnego popełnienia zarzucanego mu aktem oskarżenia czynu i za to na podstawie art. 178a§4 kk skazał go i wymierzył mu karę 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności;

II. na podstawie art. 42§2 kk w zw. z art. 43§1 kk orzekł wobec oskarżonego środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 3 (trzech) lat;

III. na podstawie art. 63§2 kk na poczet orzeczonego środka karnego zaliczył oskarżonemu okres zatrzymania prawa jazdy nr (...) wydanego przez Starostę (...) od dnia 18 stycznia 2012 roku;

IV. zasądził od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa (kasa Sądu Rejonowego w K.) koszty sądowe w kwocie 354,49 zł (trzysta pięćdziesiąt cztery złote czterdzieści dziewięć groszy), w tym kwotę 120,00 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem opłaty.

Apelację od powyższego wyroku wniósł obrońca oskarżonego, zaskarżając go w całości i zarzucając mu obrazę przepisów postępowania, mającą istotny wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 167 kpk w zw. z art. 366§1 kpk przez zaniechanie żądania informacji dotyczącej tego, czy w dniu 17 stycznia 2013 roku zgłoszono dyżurnemu Komendy Policji w Z. fakt poruszania się przez oskarżonego samochodem pod wpływem alkoholu, gdy dowód ten mógłby wyjaśnić istotne okoliczności sprawy i rzeczywisty przebieg zdarzenia; art. 4 kpk, art. 5§2 kpk, art. 7 kpk, art. 167 kpk, art. 366§1 kpk, art. 410 kpk przez sprzeczną z zasadami wiedzy i doświadczenia życiowego ocenę zeznań świadków A. J. i M. J. (2), gdy zeznania te są ze sobą spójne, logiczne i wzajemnie korelują z zeznaniami oskarżonego, ewentualnie zaś zarzucił rażąco niewspółmierność kary polegającą na wymierzeniu oskarżonemu bezwzględnej kary pozbawienia wolności, gdy wystarczającą dolegliwością karną byłaby kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania.

Wskazując na powyższe, wniósł o uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu czynu, ewentualnie o zmianę zaskarżonego orzeczenia i zastosowanie wobec M. J. (1) środka probacyjnego w postaci warunkowego zawieszenia wymierzonej mu kary.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Wniesiona w sprawie apelacja doprowadziła do uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w K. jednak z innych względów niż podniesione w środku odwoławczym.

Z dniem 1 stycznia 2013 roku – na podstawie rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 października 2012 roku w sprawie zniesienia niektórych sądów rejonowych (Dz. U. poz. 1121) i z dnia 25 października 2012 roku w sprawie ustalenia siedzib i obszarów właściwości sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych (Dz. U. poz. 1223) – zniesiono 79 sądów rejonowych, w tym Sąd Rejonowy w Z., którego obszar właściwości miejscowej został objęty obszarem właściwości miejscowej Sądu Rejonowego w K.. W tym Sądzie – na podstawie zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 listopada 2012 roku w sprawie zniesienia i utworzenia niektórych wydziałów w sądach

rejonowych (Dz. Urz. MS z 2012 roku, poz. 168) – został utworzony XI Zamiejscowy Wydział Karny z siedzibą w Z. dla spraw karnych z obszaru właściwości miejscowej zniesionego Sądu Rejonowego w Z.. W tym Wydziale rozpoznana została sprawa oskarżonego, a orzekał w niej Sąd Rejonowy w jednoosobowym składzie w osobie sędziego, który – podobnie jak ok. 500 innych sędziów – został przeniesiony decyzją wydaną na podstawie art. 75§3 w związku z art. 75§2 pkt 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku – Prawo o ustroju sądów powszechnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2013 roku, poz. 427 – dalej: „Pr.u.s.p.”) z uprzedniego miejsca służbowego, jakim był zniesiony Sąd Rejonowy w Z., na stanowisko sędziego Sądu Rejonowego w K.

W doktrynie i orzecznictwie od dawna kwestionowana jest zgodność z Konstytucją nie tylko art. 20 pkt 1 Pr.u.s.p., upoważniającego Ministra Sprawiedliwości do tworzenia i znoszenia sądów, ale także art. 75§3 Pr.u.s.p., upoważniającego go do wydawania decyzji przenoszącej sędziego bez jego zgody na nowe miejsce służbowe w razie między innymi zniesienia sądu. Przyjmuje się trafnie, że uprawnienie Ministra Sprawiedliwości do zniesienia nieograniczonej liczby sądów, a następnie przeniesienia znacznej liczby sędziów na inne miejsca służbowe bez ich zgody, stanowi ingerencję czynnika administracyjnego w zakres władzy sądowniczej, co w sposób oczywisty narusza zasady podziału władz, odrębności i niezależności sądów oraz niezawisłości sędziów i stabilności stanowiska sędziego (art. 10 ust. 1, art. 173 i art. 180 ust. 2 i 5 Konstytucji). Tymczasem jedną z konstrukcyjnych, fundamentalnych zasad ustroju sądów, zagwarantowanych w Konstytucji (art. 45 ust. 1), jest wykonywanie przez sędziego władzy sądowniczej w tym sądzie, w którym ma on swoje miejsce służbowe. Powołując do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim, Prezydent RP wyznacza miejsce służbowe sędziego, które jest jednym z czynników kształtujących status sędziego i może być zmienione tylko w wyjątkowych wypadkach i ściśle określonym trybie. Z art. 180 ust. 2 Konstytucji i art. 75 Pr.u.s.p. wynika, że przez miejsce służbowe sędziego należy rozumieć konkretny sąd stanowiący określony obszar jurysdykcyjny należący do właściwego sądu, w którym sędzia może sprawować władzę sądowniczą. Miejsce służbowe wyznacza zakres władzy sądowniczej rozumiany jako obszar działania sędziego oraz rodzaj spraw, które może rozstrzygać, określony w przepisach prawa procesowego o właściwości rzeczowej. Miejsce służbowe jest więc istotnym elementem władzy sądowniczej sensu stricto i każda ingerencja dotycząca tego miejsca jest ingerencją w zakres władzy sądowniczej, przy czym jest oczywiste, że sędzia orzekający poza sądem, w którym ma siedzibę, staje się sędzią (sądem) niewłaściwym w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz przepisów prawa procesowego, podobnie jak niewłaściwy jest sąd, w którego siedzibie zasiadają sędziowie innego sądu. Zasada wykonywania przez sędziego władzy sądowniczej tylko w tym sądzie, do którego został powołany, łączy się nierozdzielnie z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawa: przywiązania sędziego do urzędu, nieusuwalności i nieprzenoszalności i jest jednym z elementów określających istotę i funkcję niezawisłości sędziowskiej. Z tego względu powierzenie Ministrowi Sprawiedliwości wydawania decyzji o przeniesieniu sędziego na inne miejsce służbowe słusznie uważane jest za naruszające wskazane zasady i przepisy Konstytucji. W związku z tym przepisy przyznające Ministrowi Sprawiedliwości to uprawnienie wymagają wykładni ścisłej, a nawet zwężającej, stanowią bowiem wyjątek od zasady nieingerencji władzy wykonawczej w władzę sądowniczą (por. m.in. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2007 roku, III CZP 81/07, OSNC 2007, nr 10, poz. 154, oraz uzasadnienia zdań odrębnych do uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2007 roku, BSA I-4110/07, OSNC 2008, nr 4, poz. 42). Z tych względów w orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że miejsce służbowe sędziego nie stanowi tylko kwestii pracowniczej w rozumieniu m.in. art. 29§1 pkt 2 kp ani kwestii związanej z organizacją wymiaru sprawiedliwości, jak również z żadnym innym problemem natury administracyjnej, a uprawnienie Ministra Sprawiedliwości do przeniesienia sędziego na inne miejsce służbowe nie należy do zakresu władzy wykonawczej i nie jest decyzją administracyjną (por. m.in. uchwała pełnego składu Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z dnia 12 października 2004 roku III PZP 2/04, OSNP 2005, nr 9, poz. 121 oraz wyroki z dnia 12 stycznia 2006 roku III PO 1/04, OSNP 2006, III PO 11/04, OSNP 2006, nr 17-18, poz. 285, z dnia 8 lutego 2006 roku, III PO 11/04, OSNP 2006, nr 17-18, poz. 286, z dnia 16 lutego 2006 roku, 7 III PO 18/04, nie publ., z dnia 8 marca 2006 roku, III PO 41/04, OSNP 2006, nr 17-18, poz. 288, z dnia 12 marca 2006 roku, III PO 39/04, nie publ. i z dnia 16 marca 2006 roku III PO 57/04, nie publ.).

Stanowisko to jest trafne. Decyzją wydaną na podstawie art. 75§3 Pr.u.s.p. Minister Sprawiedliwości nie realizuje nadzoru administracyjnego nad sądami (art. 9 p.u.s.p.), który nie obejmuje sfery jurysdykcyjnej przyznanej konkretnemu sędziemu w ramach inwestytury (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 stycznia 2009 roku

K 45/07, OTK-A z 2009 roku, nr 1, poz. 3). Przeniesienie sędziego z powodu zmiany ustroju sądów lub zmiany granic okręgów sądowych – ze względu na wagę tego aktu i wynikające z niego odstępstwo od przewidzianej w art. 180 ust. 2 Konstytucji zasady nieprzenoszalności sędziów – zostało uregulowane na poziomie konstytucyjnym (art. 180 ust. 5 Konstytucji), a jego konkretyzacja zawarta jest w przepisach ustrojowych, w których czynności w tym zakresie powierzono Ministrowi Sprawiedliwości. Kompetencja przyznana Ministrowi Sprawiedliwości w art. 75§3 Pr.u.s.p. nie mieści się więc w sferze administracyjnej, a jej realizacja w postaci wydania decyzji o przeniesieniu sędziego na inne miejsce służbowe nie stanowi wykonywania uprawnień z zakresu administracji publicznej, wykracza poza kompetencję obejmującą kierowanie działem administracji rządowej „sprawiedliwość” (art. 24 ust.1 ustawy z dnia 4 września 1997 roku o działach administracji rządowej, jedn. tekst: Dz. U. z 2007 roku Nr 65, poz. 437, ze zm.), a zatem nie jest decyzją administracyjną, lecz swoistym aktem władczym, właściwym procedurom obowiązującym wewnątrz władzy sądowniczej i kształtującym jej zakres terytorialny. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wielokrotnie podkreślano, że konstytucyjna zasada stabilizacji statusu sędziego wyłącza możliwość powierzania władzy wykonawczej jakichkolwiek samodzielnych rozstrzygnięć dotyczących sytuacji prawnej sędziego (por. m.in. wyroki z dnia 24 czerwca 1998 roku, K 3/98, OTK 1998, nr 4, poz. 52 i z dnia 15 stycznia 2009 roku, K 45/07, OTK-A 2009, nr 1, poz. 3 oraz postanowienie z dnia 11 lipca 2000 roku, K 28/99, OTK 2000, nr 5, poz. 150). Z tych względów, jak wskazano, powierzenie Ministrowi Sprawiedliwości wydawania decyzji o przeniesieniu sędziego na inne miejsce służbowe uważane jest za naruszenie konstytucyjnych zasad demokratycznego państwa prawa, co tym bardziej musi odnosić się do sytuacji, w których decyzję o stałym przeniesieniu sędziego bez jego zgody na inne miejsce służbowe wydaje organ pomocniczy Ministra Sprawiedliwości, niebędący jego zastępcą i niezaliczany nawet do organów administracji rządowej.

Przewidziane w art. 75§3 p.u.s.p. uprawnienie Ministra Sprawiedliwości nie należy do zakresu władzy wykonawczej i nie jest decyzją administracyjną, nie mają więc do niego zastosowania art. 37 ust. 1 i ust. 5 uRM ani przepisy ustawy o działach administracji rządowej, gdyż dotyczą tylko działań ministrów jako organu administracji publicznej w sprawowaniu władzy wykonawczej. Nie mogą mieć zatem zastosowania do omawianej kompetencji Ministra Sprawiedliwości, należącej ściśle do zakresu władzy sądowniczej; w takich przypadkach Minister Sprawiedliwości działa nie jako organ administracji publicznej, lecz występuje w roli organu władzy publicznej, w której – zgodnie z art. 36 uRM – zastąpić go może jedynie Prezes Rady Ministrów lub inny wskazany przez niego członek Rady Ministrów i tylko wtedy, gdy stanowisko Ministra Sprawiedliwości nie zostało obsadzone lub w razie czasowej niezdolności Ministra do wykonywania obowiązków. Kompetencje organu administracji publicznej – przyznane mu na podstawie przepisu szczególnego, nienależące jednak do sfery administracji publicznej – nie mogą być przekazywane innej osobie (por. m.in. uchwały z dnia 27 września 1991 roku, III CZP 61/91, OSNCP 1992, nr 4, poz. 49, z dnia 22 grudnia 1980 roku, III CZP 38/80, OSNCP 1981, nr 7, poz. 121, z dnia 10 października 1979 r., III CZP 65/79, OSNCP 1980., nr 3, poz. 46 i z dnia 9 lutego 1974 roku, III CZP 64/73, OSNCP 1974, nr 7-8, poz. 121 oraz wyrok z dnia 19 marca 1982 roku, III CRN 35/82, niepubl.).

Z tych względów należy stwierdzić, że przewidziane w art. 75§3 w związku z art. 75§2 pkt 1 p.u.s.p. uprawnienie do przeniesienia sędziego na inne miejsce służbowe przysługuje wyłącznie Ministrowi Sprawiedliwości, w związku z czym nie może być przekazane innej osobie, w tym sekretarzowi lub podsekretarzowi stanu. Sprzeciwia się temu także zasada równorzędności między przedstawicielami władzy wykonawczej i sądowniczej. Jest oczywiste, że sędzia, którego status wywodzi się bezpośrednio z Konstytucji oraz decyzji Prezydenta RP, opartej na uchwale organu konstytucyjnego, jakim jest Krajowa Rada Sądownictwa, pozostaje na wyższej pozycji ustrojowej niż sekretarz oraz podsekretarz stanu – urzędnicy niewchodzący w skład Rady Ministrów i niezaliczani do organów administracji rządowej. Stanowią oni element struktury politycznej (kierowniczej) ministerstwa jako pomocnicy ministra, pomagający w kierowaniu resortem; są najbliższymi współpracownikami ministra i najwyższymi urzędnikami ministerstwa, ale nie można przypisać im funkcji organów państwowych, gdyż swoje zadania wykonują w imieniu i z upoważnienia ministra. Także z tych zatem względów decyzja bezpośrednio dotycząca statusu sędziego oraz terytorialnego zakresu władzy sądowniczej – ingerującą głęboko w zasadę podziału władz (art. 10 ust. 1 Konstytucji) – nie może być przez Ministra Sprawiedliwości przenoszona na inne osoby. Podejmując ją, Minister Sprawiedliwości ponosi osobistą odpowiedzialność prawną i ustrojową, której nie może się wyzbyć ani scedować na inne osoby.

W tej sytuacji decyzja o przeniesieniu na inne miejsce służbowe podjęta przez inną osobę, także „z upoważnienia” Ministra Sprawiedliwości, jest wadliwa (bezprawna), a sędzia, którego ona dotyczy, nie może wykonywać władzy jurysdykcyjnej w sądzie (na obszarze jurysdykcyjnym), do którego został „przeniesiony”. Skład orzekający z jego udziałem jest zatem sprzeczny z przepisami prawa w rozumieniu art. 439§1 pkt 2 kpk. Okoliczności powodujące nieważność postępowania sąd bierze zaś pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy, bada zatem także, czy skład sądu jest zgodny z prawem, tj. w tym wypadku również to, czy decyzja o przeniesieniu na nowe miejsce służbowe sędziego zasiadającego w składzie sądu została podjęta zgodnie z prawem, a w szczególności we właściwym trybie i przez uprawniony podmiot (por. uchwała w składzie siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2013 roku III CZP 46/13). Biorąc zatem po uwagę, że decyzję DSO-IV-1302-867/12/3 o przeniesieniu sędziego biorącego udział w rozstrzygnięciu niniejszej sprawy podjął nie Minister Sprawiedliwości, lecz – działający z jego upoważnienia – Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, na podstawie art. 439§1 pkt 2 kpk należało uchylić zaskarżony wyrok, a sprawę przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w K.

W stosunku do zarzutów apelacji obrońcy oskarżonego sąd odwoławczy skorzystał z możliwości przewidzianej w art. 436 kpk, zgodnie z którą sąd może ograniczyć rozpoznanie środka odwoławczego tylko do poszczególnych uchybień, podniesionych przez stronę lub podlegających uwzględnieniu z urzędu, jeżeli rozpoznanie w tym zakresie jest wystarczające do wydania orzeczenia, a rozpoznanie pozostałych uchybień byłoby przedwczesne lub bezprzedmiotowe dla dalszego postępowania.